

Ганна Ізвєкова,

кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Ganna Izvekova,

Candidate of Pedagogical sciences, Senior lecturer,
the Precarpathian university named
after Vasyl Stefanyk
(Ivano-Frankivsk)

Лариса Сливка,

кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Larysa Slyvka,

Candidate of Pedagogical sciences, Senior lecturer,
the Precarpathian university named
after Vasyl Stefanyk
(Ivano-Frankivsk)

УДК 37.035.1: 372.4
ББК 74.202.620

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

THE ORGANIZATION OF SEARCHING ACTIVITY OF JUNIOR PUPILS AT THE LABOUR TRAINING LESSONS

У статті розкривається проблема використання інноваційних підходів у процесі організації і проведення з учнями молодшого шкільного віку наукових досліджень на уроках праці.

Ключові слова: трудове навчання, молодші школярі, наукове дослідження.

The article reveals the problem of organization and running of scientific research by the pupils of primary school at the labour-training lessons.

Key words: labour-training, the pupils of primary school, scientific research.

В статье раскрывается проблема использования инновационных подходов в процессе организации и проведения с учениками младшего школьного возраста научных исследований на уроках труда.

Ключевые слова: трудовое обучение, младшие школьники, научное исследование.

Постановка проблеми. Завдання трудового навчання і виховання учнів набуває сьогодні особливої значущості, стає однією з актуальних проблем педагогічної теорії і практики.

Аналіз та синтез матеріалів практики роботи масової школи та передового педагогічного досвіду дозволяє стверджувати, що одним із важливих складників змісту освіти є “зменшення ваги питомої інформації”, набуття учнями особистого досвіду творчої діяльності, відтак організація пошукової діяльності учнів [2, с. 40].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема реалізації інноваційних підходів у трудовому вихованні дітей і молоді, впровадження їх у зміст масової педагогічної практики стала предметом наукових розвідок низки дослідників (Т.Демиденко, В.Прохорович, Н.Слюсаренко, В.Чемшит, ін.). Але теоретичні й практичні аспекти застосування інноваційних технологій в процесі трудової діяльності молодших школярів не знайшли достатнього обґрунтування і аналізу. Виховання в юного покоління цікавості та інтересу до трудової діяльності, формування та розвиток конструктивно-технологічних умінь і навичок передбачає необхідність більш глибокого вивчення питань, пов'язаних з організацією пошукової діяльності молодших школярів у процесі залучення їх до праці.

Мета статті – систематизувати творчий потенціал організації пошукової діяльності учнів на уроках праці.

Виклад основного матеріалу. З метою реалізації наукового пошуку ми проаналізували доцільні методи проведення експериментальної роботи – частково-пошукові, проблемні, дослідницькі.

Суть частково-пошукового методу полягає в тому, що учні не отримують кінцевого результату розв'язання поставленого завдання, а частину його виконують самостійно. При виготовленні будь-якого виробу перед учнями необхідно ставити завдання, яке сприяло б розвитку конструкторських умінь: який краще вибрати матеріал, як зекономити матеріал при виготовленні виробу, яким способом краще скласти виріб тощо. Для розвитку творчої ініціативи учнів можна використовувати різні прийоми. Наприклад, на початкових етапах експерименту школярі працюють за технологічними картками з докладним описом операцій. Поступово при складанні технологічних карток частину даних можна опускати. Це спонукає учнів до самостійного розв'язання деяких посильних для них завдань.

Для елементів проблемного методу, що використовують у процесі організації проблемного навчання праці, характерні такі особливості:

- нові завдання не подають у готовому вигляді, діти опрацьовують їх у процесі активної самостійної діяльності, опираючись на раніше здобуті знання та вміння;
- разом з новими знаннями учні набувають умінь застосовувати їх за різних умов, тобто оволодівати способами розумової та практичної діяльності;
- створюються і розв'язуються ситуації, аналогічні до життєвих [1; 5].

Елементи проблемного навчання ґрунтуються на системі проблемних ситуацій. На уроках трудового навчання в 1-4-х класах вони слугують постановкою певного пізнавального завдання, яке містить суперечності, викликає дискусію, спонукає до роздумів, пошуків і висновків. Створенню проблемних ситуацій завжди передують підготовча робота, у процесі якої вчитель забезпечує учням мінімум знань, необхідних для розв'язання завдання. Якщо діти не в змозі розв'язати проблему, необхідно використовувати навідні запитання. Механізм залучення до розв'язання проблемної ситуації складається з виникнення пізнавальної потреби, на основі якої з'являється пізнавальна активність як засіб її задоволення та пізнавальний інтерес як мотив цієї активності.

Використання дослідницького методу розглядаємо як найвищий ступінь творчої діяльності учнів, у процесі якого вони знаходять вирішення нових для них завдань. Дослідництво дозволяє сформувати знання та вміння, які характеризуються високим ступенем і можуть застосовуватись за нових трудових, педагогічних та тематичних ситуацій. Використовуючи на уроках трудового навчання елементи дослідницького методу, необхідно здійснювати підготовчу роботу, яка сприяє активізації розумової діяльності школярів, розвитку їх самостійності, ініціативи, творчої думки, наближує процес праці до наукового пошуку.

У процесі організації та проведення дослідів варто дотримуватися таких умов:

- залучення учнів до роботи, яка передбачає можливість для самостійного розв'язання трудових завдань;
- підведення школярів до творчої ідеї або пряма постановка перед ними питань чи завдань творчого змісту;
- стимулювання творчої діяльності учнів.

Спостереження і досліди, які виконують школярі на уроках праці, повинні бути побудовані на одночасному комплексному використанні всіх аналізаторів та особливо рухового апарату кожного учня. Це дозволяє дітям більш впевнено й точно відповідати на важливі для розв'язання практичних завдань питання про властивості матеріалів, особливості опору кожного матеріалу при обробці його інструментами тощо.

Доцільним вважаємо послідовне ускладнення спостережень і дослідів, введення практичних завдань, які супроводжуються різними вимірами, сприяють розумовому розвитку учнів, накопиченню ними політехнічних уявлень про різні виробничі процеси та явища, матеріали і знаряддя праці, конструкції виробів, знань про працю дорослих.

Загальні методичні вимоги, які ставляться до проведення спостережень і дослідів, полягають у тому, щоб працю на уроках трудового навчання спрямувати на розвиток у дітей умінь, звички і прагнення здобувати знання та робити висновки, що знадобиться в подальшій трудовій діяльності. Проведення дослідів повинно впливати з потреби одержати відповіді на питання, які пов'язані з вибором найкращого технологічного вирішення виготовлення виробів. Ураховуючи вік молодших школярів, рекомендуємо ширше використовувати елементи гри, які сприяють виявленню і розвитку ініціативи, кмітливості учнів.

В організації та проведенні спостережень необхідно враховувати вікові, психологічні особливості молодших школярів: вузькість сприймання, нетривалість довільної уваги. Тому спостереження, як і пояснення до них, повинні бути короткими.

Щоб спостереження давали позитивні результати, їх проведення повинні складатися з таких етапів:

- чітка постановка мети і завдань спостереження;
- забезпечення учнів потрібними матеріалами та інструментами;
- правильно вибраний етап уроку для спостережень;
- відповідні умови в робочій кімнаті, класі, майстерні;
- сприятлива емоційна атмосфера;
- створення умов безпечної праці; дотримання правил техніки безпеки.

Спостереження на уроках трудового навчання тісно переплітаються з дослідами. Дослід вважається завершеним, коли встановлюються вагомі показники властивостей матеріалу, що досліджується.

Для того, щоб захопити школярів, доцільно спонукати їх до вдумливого осмислення спостережень, проводити короткочасні експерименти з відомими об'єктами, створювати проблемно-пошукові ситуації.

Проблемна ситуація на уроці трудового навчання в 1–4-х класах – це постановка перед учнями певного пізнавального завдання, яке містить суперечності, викликає дискусію, спонукає до роздумів, пошуків і висновків [5]. Серед критеріїв проблемної ситуації, що забезпечує виховання трудового інтересу, відзначаємо такі:

- орієнтування розв'язуваної проблемної ситуації на максимальну самостійність учнів, їхню власну пізнавальну та дослідницьку діяльність;
- значущість розв'язання проблемної ситуації для учня (він повинен “прийняти” її на основі власного досвіду, спостережуваних об'єктів, явищ).

У трудовому навчанні проблемна ситуація стає доцільною тоді, коли викликає в дітей бажання вийти з неї, що виникає лише за умов, коли зміст її зацікавлює і учень відчуває, що проблема для нього посилює. Найпоширенішими прийомами створення проблемних ситуацій у процесі праці є: зіткнення із суперечливими фактами; постановка дослідницьких завдань; спонукання до узагальнення фактів; спонукання до аналізу фактів і явищ, які логічно суперечать їхньому життєвому трудовому досвіду.

Одним із найважливіших елементів творчої діяльності школярів на уроках праці є володіння зв'язним мовленням. Цей комплекс умінь формується на заняттях і допомагає учням глибше, яскравіше, талановитіше проявити себе, швидше досягти бажаних результатів. Словесно-логічні операції в поєднанні з практичними, які виконує школяр, дають змогу вчителю вчасно діагностувати ступінь засвоєння навчального матеріалу, коректувати дії дитини. Окрім того, мовленнєві вміння є вагомим чинником у налагодженні комунікативної взаємодії, ділового спілкування в процесі виготовлення виробів та розв'язання техніко-технологічних і організаційно-економічних завдань. Тому важливим є формування в учнів умінь словесно описувати способи роботи, прийоми виконання операцій, називати основні елементи конструкцій, читати графічні зображення, пояснювати свої дії.

Висновки. Організована пошукова діяльність на уроках трудового навчання має не лише розвивальне значення, але й об'єднує процеси навчання і виховання, стимулює трудову активність молодших школярів, їх конструктивно-технологічний потенціал.

1. Веремійчик І. М. Методика трудового навчання в початковій школі: [навч. посіб. для студ. вищих педаг. навч. закладів] / І. М. Веремійчик. – Тернопіль: Мальва – СОС, 2004. – 276 с.
2. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Нормативно-правове забезпечення навчально-виховного процесу в початковій школі / Упоряд. Н. Ф. Юрченко. – Х.: Вид. група “Основа”, 2006. – 464 с.
3. Програма середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: Початкова школа, 2007. – 432 с.
4. Савченко О. Я. Урок у початкових класах: [навч.-метод. посіб.] / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 1993. – 224 с.
5. Хорунжий В. І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання / В. І. Хорунжий. – Тернопіль: Астон, 2003. – 220 с.

